

Piotr Wajs*

ECHA ENCYKLIK SPOŁECZNYCH W KONTEKŚCIE PRACY ZDALNEJ PODCZAS PANDEMII COVID-19

ECHOES OF THE SOCIAL ENCYCLICALS IN THE CONTEXT OF REMOTE WORK DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Abstract: This year marks another round (130) anniversary of the first social encyclical *Rerum novarum* by Leo XIII. It is an opportunity to look at the changes taking place before our eyes in the context of the social teaching of the Church. The years 2020-2021, however, did not constitute a natural evolution of society. The SARS-Cov-2 virus that causes the COVID-19 disease has forced the world to rapidly remodel not only social relationships but also ways of working. This article aims to show the references of Church documents to problems related to working in an epidemic. The documents of the Church respond to the situation at hand. However, the problem nowadays may be the transmission of the teaching content to the faithful. The Church's concern for human dignity contained in documents should be conveyed to a greater extent today through the latest forms of electronic communication. Pope Francis, who himself uses social media for this purpose, is calling for it.

Keywords: social encyclical, the Church's social doctrine, social relationships, human dignity, human rights, common good, COVID-19

Tak pierwsza, jak i kolejne encykliki społeczne stanowiły odpowiedź Kościoła na zmiany zachodzące w społeczeństwie. Zmiany, na które Kościół musiał zareagować, aby zapewnić ochronę godności człowieka. W tym roku mija kolejna, okrągła (130.) rocznica wydania pierwszej encykliki społecznej *Rerum novarum* Leona XIII. Jest to okazja do spojrzenia na zmiany, które zachodzą na naszych oczach, w kontekście nauczania społecznego Kościoła.

* Dr Piotr Wajs – doktor teologii w zakresie komunikacji religijnej; katecheta w I Liceum Ogólnokształcącym w Opolu.

Lata 2020-2021 nie stanowią jednak naturalnej ewolucji społeczeństwa. Za sprawą wirusa SARS-Cov-2 wywołującego chorobę COVID-19 świat został zmuszony do gwałtownego przemodelowania nie tylko relacji społecznych, ale i sposobu pracy. Każda zmiana, charakteryzująca się krótkim czasem wprowadzenia nowych rozwiązań, stanowi poważne obciążenie dla psychiki człowieka. Tak też było w kontekście pracy, która w znacznej mierze została przeniesiona do sieci internetowej. Wskazując najważniejsze problemy pracy zdalnej, zwrócę uwagę na fragmenty encyklik społecznych związanych z tymi problemami, a będących troską Kościoła o godność pracy człowieka.

1. PRACA ZDALNA. NOWE CZY STARE PROBLEMY SPOŁECZNE?

Nowe rozwiązania dla pracowników związane z mediatyzacją pracy pojawiły się na długo przed pandemią COVID-19. Również praca zdalna w uzasadnionych przypadkach dawała możliwość zarobkowania osobom, które z różnych względów nie mogły wykonywać pracy stacjonarnej w siedzibie firmy. Dostarczenie odpowiednich narzędzi informatycznych oraz przeszkolenie pracowników z zasad pracy na odległość na początku XX w. nie wskazywało, aby miało to się stać praktyką powszechną. W początkowej fazie była to w większości tzw. telepraca. Podstawowymi adresatami tego typu zarobkowania były osoby niepełnosprawne, osoby zmuszone przez sytuację rodzinną do łączenia pracy i wychowania dzieci oraz osoby wykonujące specjalistyczne zawody informatyczne¹. Należy wskazać, że w przypadku osób niepełnosprawnych możliwość wykonywania pracy zdalnej była dofinansowana z funduszu państwa i stanowiła ważny element pomagający osobom niepełnosprawnym w aktywności zawodowej. Było to niezwykle istotne w kontekście niskiego wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych, który w Polsce sięgał 58%².

Rozwój technologii oraz poszerzanie się obszarów pracy zdalnej miało związek z wykorzystywaniem nowych narzędzi informatycznych, w tym Internetu. Mimo że w 2015 r. była to forma pracy zyskująca na popularności i dająca wymierne korzyści dla pracowników i pracodawców³, odbierano ją jako czynnik

¹ M. Piasecki. *Telepraca osób niepełnosprawnych w społeczeństwie informacyjnym*. „Telekomunikacja i techniki informacyjne” 2001 z. 1 s. 61-78.

² Tamże.

³ Za: K. Wesołowski. *Internet – szansa czy zagrożenie dla pracownika? Analiza wybranych procesów społecznych i gospodarczych mających wpływ na strukturę zatrudnienia w Polsce*. W: *Spotkajmy się w Internecie. Czynniki całodobowe*. Red. N. Laurisz. Kraków 2016 s. 101-102. Jako kluczowe profity uniwersalne, niezależne od zawodów czy branż, po stronie pracownika wyliczmy redukcję: czasu związanego z dojazdem do pracy, kosztów dojazdu z i do miejsca zatrudnienia, rotacji załogi (jako czynnika, który dodatnio wpływa na jakość pracy wykonywanej przez pracownika). Po stronie pracodawcy: zależność pomiędzy efektami pracy a wynagrodzeniem, jako czynnik motywujący,

niebezpieczny dla gospodarki. K. Wesołowski wskazuje pracę zdalną jako niebezpieczeństwo wykluczenia osób nieposiadających odpowiednich kompetencji i zaburzenie gospodarki poprzez spadek zatrudnienia⁴.

Pandemia, która zmieniła świat w 2020 r., zmusiła bardzo wiele osób do podjęcia pracy zdalnej. W zdecydowanej większości przypadków nie był to wybór własny, a odgórne nakazy ze strony wielu państw. Ta sytuacja gwałtownie zmieniających się warunków pracy może przywołać na myśl rewolucję technologiczną, która stała bezpośrednio za pojawieniem się encyklik społecznych. Jakie skutki w społeczeństwie przyniosła ta zmiana, wskazują raporty dotyczące skutków pracy zdalnej. Najważniejsze wnioski, według raportu *Model pracy, a efektywność i zadowolenie pracowników. RAPORT ANTAL I COREES POLSKA. Luty 2021*, są następujące: 92% pracodawców ocenia efektywność pracy na bardzo dobrą lub dobrą, 84% pracowników ceni pracę zdalną ze względu na brak konieczności dojazdu do miejsca pracy, 57% osób negatywnie ocenia pracę zdalną ze względu na brak możliwości poznawania nowych osób w firmie, 54% osób źle znosi utratę nieformalnego życia społecznego⁵.

Według raportu Centrum Szkoleń i Psychologii Biznesu we współpracy z Stolarzewicz Executive&Business największym problemem pracy zdalnej jest zacieranie się granicy pomiędzy pracą a domem, co u 83% badanych skutkuje poczuciem ciągłego bycia w pracy. Drugą niedogodność to brak kontaktu ze współpracownikami, na co wskazuje 61% ankietowanych. Problemem mogą okazać się również braki sprzętowe – 52% badanych nie otrzymało żadnej pomocy ze strony pracodawcy, laptopa do pracy w domu otrzymało 43% badanych, a telefon służbowy 25% osób⁶.

Problemem, który jest mocno obecny w związku z pracą zdalną, a który nie wystąpił w badaniach ankietowych przeprowadzanych również online, jest wykluczenie cyfrowe. Pomimo że jesteśmy otoczeni wirtualną siecią niczym kokonem, a centra miast oferują darmowy i łatwy dostęp do Internetu, są miejsca, w których nawiązanie połączenia internetowego jest niemożliwe, a jeśli nawet, to nie spełnia warunków technicznych do komfortowej lub długotrwałej pracy online.

wdzięczność i oddanie pracodawcy, co korelowane jest mniejszą rotacją, innowacyjność, oszczędność na kosztach wynajmu przestrzeni biurowej oraz kosztach materiałów wykorzystywanych w pracy biurowej, dostęp do zasobów pracy poza regionem siedziby firmy.

⁴ Tamże s. 106.

⁵ *Model pracy, a efektywność i zadowolenie pracowników. RAPORT ANTAL I COREES POLSKA. Luty 2021*. <https://antal.pl/files/upload/raport-model-pracy-antal-pl-210222-20210222143220.pdf?utm_source=freshmail&utm_medium=email&utm_campaign=IP_ModelPracy&p=alpha2234> [dostęp: 30.05.2021].

⁶ *Praca zdalna – odczucia na koniec 2020 roku. Stolarzewicz Executive&Business Coaching oraz Centrum Szkoleń i Psychologii Biznesu. Warszawa, styczeń 2021*. <<http://csipb.pl/wp-content/uploads/2021/03/Raport-wersja-polsko-angielska.pdf>> [dostęp: 31.05.2021].

Cyfrowe wykluczenie może przybierać różne formy⁷. Pierwszy problem stanowi bariera dostępu do istniejącej infrastruktury⁸. Sytuacja ta może dotyczyć osób, których nie stać na urządzenia pozwalające połączyć się z Internetem. Bariera ta jest podwójnie frustrująca. Osoba, która nie ma możliwości finansowych, czuje się wykluczona ze świata wirtualnego i równocześnie uświadamia sobie, że jest człowiekiem gorszej kategorii w świecie realnym. Ponadto brak możliwości pracy online pogłębia problem ekonomiczny takiej osoby.

Drugą barierą jest brak kompetencji intelektualnych potencjalnych użytkowników, „[...] którzy muszą wiedzieć, że z technologii można skorzystać, by rozwiązać swoje sprawy”⁹. Ten typ wykluczenia może być związany z wiekiem. Osoby urodzone i wychowane w czasie, gdy nie było komputerów, bardzo często nie mają zaufania do narzędzi ery cyfrowej. Często traktują Internet tylko i wyłącznie jako „miejsce” zbędnej rozrywki. Nie sprzyja to szybkiemu nabyciu umiejętności pracy zdalnej. Dodatkową przeszkodą bywa swego rodzaju strach technologiczny. Szczególnie osoby starsze nie chcą korzystać z urządzeń elektronicznych w obawie przed ich zepsuciem i wynikającymi z tego ewentualnymi stratami. Sytuację dodatkowo komplikują niepowodzenia związane z nauką użytkownika urządzeń umożliwiających dostęp do sieci. W związku z tym część osób nie jest w stanie przekroczyć bariery pracy zdalnej nie tylko z powodu komfortu, ale samego faktu rozpoczęcia takiej pracy.

Zmiany związane z zatrzymaniem części gałęzi gospodarki, spowolnienie gospodarcze oraz niepewność dotycząca czasów postpandemicznych jest czynnikiem rodzącym kolejny problem pracowniczy. Przedsiębiorstwa na koniec 2020 r. planowały zwolnienie około 70 tys. pracowników w trybie zwolnień grupowych¹⁰. Dane nie prezentują redukcji zatrudnienia w mniejszych firmach, gdyż zwolnienia w firmach zatrudniających poniżej 20 osób oraz jednorazowe zwolnienia do 10 osób nie są objęte procedurą zwolnień grupowych.

Wartość pracy była budowana w encyklikach społecznych. Najbardziej aktualny jej wymiar podaje papież Franciszek we *Fratelli tutti*, czyli encyklice, która powstawała już w czasach pandemii. Czytamy w niej:

W prawdziwie rozwiniętym społeczeństwie praca jest nieodzownym wymiarem życia społecznego, ponieważ jest nie tylko sposobem zarabiania na chleb, ale także drogą rozwoju osobistego, tworzenia zdrowych relacji, wyrażania

⁷ Szerzej na temat wykluczenia cyfrowego: P. Wajs. *Media społecznościowe jako przestrzeń głoszenia słowa Bożego. Teoria i praktyka*. Warszawa 2019.

⁸ Bendyk E., *Wstęp*. W: *Kultura 2.0. Wyzwania cyfrowej przyszłości*. Red. E. Bendyk [i in.]. Warszawa 2007 s. 3.

⁹ Tamże.

¹⁰ *Firmy na potęgę planują zwolnienia*. <<https://www.bankier.pl/wiadomosc/Firmy-na-potege-planuja-zwolnienia-8025988.html>> [dostęp: 16.05.2021].

siebie, dzielenia się darami, budowania poczucia współodpowiedzialności za rozwój świata, a ostatecznie – życia jako lud¹¹.

Apel ten uzupełnia wezwanie skierowane do ekonomistów o takie kształtowanie rynku, aby wzrastała liczba osób posiadających pracę¹². Papież wskazuje również na wymiar praktyczny troski o miejsca pracy. Pomimo kryzysu i spadku dochodów związanych ze zmniejszonym ruchem pielgrzymkowym zapowiedział, że nikt nie zostanie zwolniony z powodu COVID-19¹³.

Przywołane 20 lat temu przez M. Piaseckiego obawy dotyczące telepracy są bardzo zbliżone do nadużyć, do jakich dochodziło podczas obecnej pracy zdalnej¹⁴. Głównymi z nich są: godziny pracy, ukryta praca akordowa, izolacja społeczna, utrudniony dostęp do związków zawodowych, mniejsza możliwość edukacji, szkoleń i zdobywania doświadczenia, zagrożenia dla życia rodzinnego oraz podwojenie etatów.

2. ODPOWIEDZI ZAWARTE W ENCYKLIKACH

Zaprezentowane powyżej problemy związane z pracą zdalną są bardzo zbliżone do typowych problemów pracowniczych w przeszłości. W związku z tym możemy wyliczyć pewne rozwiązania zaproponowane w encyklikach społecznych.

Pierwszym problemem jest nienormowany czas pracy zdalnej, powiązany z przejściem przez pracodawców na zadaniowy podział pracy. Niestety, ten sposób podziału pracy zdalnej nie uwzględniał ani warunków technicznych, ani umiejętności, ani wieku osób przymuszonych do pracy. Na potrzebę dostosowania wymagań w pracy wskazał Leon XIII w *Rerum novarum*:

Ani sprawiedliwość, ani ludzkość nie pozwalają na to, aby wymagać pracy w takiej ilości, iżby duch tępiał, a ciało upadało ze znużenia. Jak wszystko w człowieku, tak i siła jego robocza ma granice ściśle określone, których nie może przekroczyć. Wzmaga się ona wprawdzie przez ćwiczenie i wprawę, lecz pod tym warunkiem, że w porę zaniecha pracy i wypocznie¹⁵.

Kontynuacja tekstu *Rerum novarum* daje odpowiedź również na największą bolączkę pracy zdalnej, czyli wrażenie przebywania cały czas w miejscu zatrudnienia. Leon XII pisze:

¹¹ Franciszek. *Encyklika Fratelli tutti o braterstwie i przyjaźni społecznej* (3.10.2020) p. 162.

¹² Tamże 168.

¹³ P. Drabik. *Franciszek: nikt nie straci pracy w Watykanie z powodu pandemii*. <<https://biznes.radiozet.pl/News/Watykan.-Papiez-Franciszek-nikt-nie-zostanie-zwolniony>> [dostęp: 16.05.2021].

¹⁴ Na podstawie badań przeprowadzonych wśród obywateli Danii w r. 1999. Za: Danish Confederation of Trade Unions. *The Developing Telework – Telework '99*. September 1999.

¹⁵ Leon XIII. *Encyklika Rerum novarum o kwestii robotniczej* (15.05.1891) [dalej: RN] p. 33.

Baczyć więc na to należy, aby dzień roboczy nie obejmował więcej godzin, niż siły pozwalają. Jak długie zaś być powinny przerwy w pracy codziennej, o tym wyrokować należy z uwzględnieniem rozmaitego rodzaju zajęć, okoliczności, czasów i miejsc i samego zdrowia robotników.

Doświadczenia pracy zdalnej ukazują, że owe zdanie mówiące o trosce o zdrowie musi być rozciągnięte na wszystkie typy pracy i wszystkie pionierzy organizacyjne przedsiębiorstw, na właścicielach kończąc. Ta troska o drugiego człowieka wprowadza nas wprost w kolejny fragment encykliki społecznej. W *Centesimus annus* Jana Pawła II czytamy:

Pismo Święte mówi nam nieustannie o czynnym zaangażowaniu na rzecz brata i wymaga współodpowiedzialności, która powinna obejmować wszystkich ludzi¹⁶.

Odpowiedź na problem związany z wykluczeniem cyfrowym spowodowanym wiekiem lub umiejętnościami cyfrowymi pracownika podaje fragment *Re-rum novarum*, który zachęca instytucje państwowe do ingerencji w przepisy prawne dotyczące niedostosowania form pracy:

Kiedy pracodawcy obarczają pracowników nadmiernymi ciężarami lub kiedy im narzucają inne, niegodne człowieka, warunki, kiedy się zdrowiu szkodzi przez pracę nad siły lub zmusza do pracy niestosownej dla wieku lub płci, w tych wypadkach należy się, w pewnych zresztą granicach, uciec do siły i powagi praw państwowych¹⁷.

W dobie pandemii zdarzały się jednak sytuacje, w których to właśnie instytucje państwowe w imię dobra wspólnego nie rozwiązywały tego problemu. Nakaz pracy zdalnej dotyczący administracji państwowej nie uwzględniał ani rozwiązań technologicznych, ani ograniczeń związanych z możliwościami pracowników¹⁸.

Oprócz encyklik społecznych papieże czasów Internetu wskazują na niebezpieczeństwo wykluczenia cyfrowego¹⁹.

¹⁶ Jan Paweł II. *Encyklika Centesimus annus* (2.05.1991) [dalej: CA] p. 51.

¹⁷ RN 29.

¹⁸ *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 listopada 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii*. Dz.U. 2020 poz. 1931.

¹⁹ Zob. Benedykt XVI. *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechnić kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni. Orędzie na 43. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*. Watykan 2009. <<https://www.paulus.org.pl/224,43-sdssp-benedykt-xvi-2009>> [dostęp 6.06.2021]. „Byłoby niepotwowaną stratą dla przyszłości rodzaju ludzkiego, gdyby do nowych narzędzi komunikacji, pozwalających na szybsze i skuteczniejsze dzielenie się wiedzą i informacjami, nie miały dostępu osoby i tak już zepchnięte na margines ekonomiczny i społeczny, lub gdyby te narzędzia przyczyniały się jedynie do pogłębiania przepaści, jaka oddziela ludzi ubogich od nowych sieci, rozwijających się w służbie informacji i socjalizacji”; Franciszek. *Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania. Orędzie na 48. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*. <<https://www.paulus.org.pl/219,48-dzien-srodkow>>

Nowość wyzwania to nie jedyny znak czasów COVID-owych. Do trudności pracy zdalnej dołączyło cierpienie związane z chorobą lub śmiercią osób bliskich. Jan Paweł II w *Centesimus annus* uwrażliwia na cierpienie ludzkie i wzywa Kościół do pomocy właśnie w takich trudnych chwilach:

Doświadczenie nowości, które przeżywa się naśladując Chrystusa, trzeba przekazywać innym ludziom spośród ich konkretnych trudności, zmagania, problemów i wyzwań, aby światło wiary oświeciło je i uczyniło bardziej ludzkimi. Wiara bowiem nie tylko pomaga znaleźć rozwiązania, ale również uzdalnia człowieka do przeżywania cierpienia tak, aby się nie zagubił i nie zapomniał o swej godności i powołaniu²⁰.

3. PROPAGOWANIE NAUCZANIA W ENCYKLIKACH W XXI W.

Pomimo niewątpliwie ważnej roli encyklik społecznych rodzi się pytanie o formę przekazu nauczania Kościoła dostosowaną do współczesności. Otóż wymienione w encyklice Piusa XI *Quadragesimo anno* formy propagowania nauczania społecznego Kościoła wydają się być niewystarczające. Praca naukowców, którzy „[...] nie zagrzebują swej wiedzy w zacisznych pracowniach swoich, lecz wyprowadzają ją na słońce działalności publicznej”, wraz ze wzrostem laicyzacji społeczeństwa trafia do coraz mniej licznych odbiorców. Postuluję więc, aby „[...] wykłady w Uniwersytetach Katolickich, Akademii, Seminariach [...] tygodnie społeczne; naukowe koła studentów [...] i pełne zdrowej treści wydawnictwa wszelkiego rodzaju”²¹ uzupełnić o mocno zindywidualizowany przekaz papieża, skierowany bezpośrednio do adresatów: polityków, biznesmenów, pracowników.

Krokiem w stronę tak rozumianej komunikacji Kościoła z wiernymi stały się media społecznościowe. Pomimo niebezpieczeństw związanych z nienawistnymi komentarzami papież Franciszek wzywa do towarzyszenia ludziom właśnie za pomocą tych narzędzi. W rachunku zysków i strat takiej komunikacji powtarza:

Wolę tysiąc razy Kościół poobijany, wychodzący na ulicę, który miał wypadek, od Kościoła chorego z powodu zamknięcia!²²

Co więcej, słowa orędzia wskazują szczególnie na ludzi w trudnej sytuacji emocjonalnej. I to właśnie we wspólnej obecności w mediach społecznościowych papież zobowiązuje nas do głoszenia Dobrej Nowiny również w ten sposób:

-spolecznego-przekazu-2014> [dostęp: 6.06.2021]. „Nie wspominając już o tym, że osobom, które z różnych powodów nie mają dostępu do mediów społecznościowych grozi wykluczenie”

²⁰ CA 59.

²¹ Pius XI. *Encyklika Quadragesimo anno o odnowieniu ustroju społecznego i dostosowaniu go do prawa ewangelicznego* (15.05.1931).

²² Franciszek. *Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania* [dostęp: 6.06.2021].

Wśród tych dróg są także te digitalne, zatłoczone ludźmi, często poranionymi, mężczyznami i kobietami szukającymi zbawienia lub nadziei. Także dzięki sieci orędzie chrześcijańskie może dotrzeć aż po krańce ziemi (Dz 1,8)²³.

Ponadto w dokumencie tym papież wskazuje, że dziś nie wystarczy czekać na ludzi, którzy przyjdą na spotkanie z Jezusem. Naszym zadaniem jest przekroczenie progu świątyni i wyjście z Dobrą Nowiną do wszystkich, nie tylko wierzących²⁴. Do zachęty zawartej w dokumentach dołączają działania papieskie. Najpopularniejszym oficjalnym kontem papieskim jest profil @pontifex na Twitterze. Krótkie nauczanie przekazywane jest każdego dnia w formie rozważań, zaproszenia do modlitwy, przypomnienia oficjalnego stanowiska Kościoła czy też zwykłego po-krzepienia serc. Na ten codzienny głos papieża czeka obecnie ponad 52 mln osób, obserwujących konta dostępne w dziewięciu językach²⁵. Drugim kanałem przekazu jest profil @franciscus na Instagramie, obserwowany przez 8,1 mln osób²⁶. Należy więc postulować, aby do dotychczasowych form propagowania nauczania społecznego Kościoła dołączyć te najnowsze, związane z mediami społecznościowymi.

PODSUMOWANIE

Wraz z nieustającą troską kolejnych papieży o kwestie społeczne Kościół niezmienne wskazuje, że specjalną opieką wspólnota wierzących powinna otoczyć najbardziej potrzebujących. Ubodzy, nie tylko materialnie, ale i duchowo, muszą być wspierani przez kształtowanie ładu gospodarczego dającego możliwość pracy dla jak największej liczby osób. Sama godność człowieka płynąca z pracy należy do najważniejszych wartości, które powinny być chronione przez pracodawców. Zadaniem zaś wspólnoty wierzących jest wzywianie do społecznej odpowiedzialności biznesu rozumianej na wiele sposobów. Aby to było możliwe, konieczne jest nie tylko nawiązywanie do już wydanych dokumentów, ale i skuteczny przekaz nauczania Kościoła. To zadanie w sposób szczególny uwypuklił Jan Paweł II w *Centesimus annus*:

²³ Tamże.

²⁴ Tamże.

²⁵ Konto papieża na Twitterze, @pontifex, dostępne jest w językach: łacińskim, polskim, portugalskim, hiszpańskim, niemieckim, włoskim, francuskim i angielskim. Obserwujących w języku polskim 6 czerwca 2021 r. było 1 068 665 osób. <https://twitter.com/Pontifex_pl> [dostęp: 6.06.2021].

²⁶ Konto papieża na Instagramie, @franciscus, <<https://www.instagram.com/franciscus/>> [dostęp: 6.06.2021].

W sto lat od ogłoszenia encykliki *Rerum novarum* Kościół stoi nadal wobec «rzeczy nowych» i nowych wyzwań. Stulecie to winno zatem umocnić gorliwość wszystkich ludzi dobrej woli, a szczególnie wierzących²⁷.

Wyzwania katolickiej nauki społecznej powinny więc stanowić wyraz troski każdego z nas.

BIBLIOGRAFIA

- Bendyk E., *Wstęp*. W: *Kultura 2.0. Wyzwania cyfrowej przyszłości*. Red. E. Bendyk [i in.]. Warszawa 2007 s. 3.
- Benedykt XVI, *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni. Orędzie na 43. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. Watykan 2009*. <<https://www.paulus.org.pl/224,43-sdssp-benedykt-xvi-2009>> [dostęp: 6.06.2021].
- Danish Confederation of Trade Unions, *The Developing Telework – Telework '99*. September 1999.
- Drabik P., *Franciszek: nikt nie straci pracy w Watykanie z powodu pandemii*. <<https://biznes.radiozet.pl/News/Watykan.-Papiez-Franciszek-nikt-nie-zostanie-zwolniony>> [dostęp: 16.05.2021].
- Firmy na potęgę planują zwolnienia*. Bankier 23.12.2020. <<https://www.bankier.pl/wiadomosc/Firmy-na-potege-planuja-zwolnienia-8025988.html>> [dostęp: 16.05.2021].
- Franciszek, *Encyklika Fratelli tutti o braterstwie i przyjaźni społecznej* (3.10.2020).
- Franciszek, *Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania. Orędzie na 48. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*. <<https://www.paulus.org.pl/219,48-dzien-srodkow-spolecznego-przekazu-2014>> [dostęp: 6.06.2021].
- Jan Paweł II, *Encyklika Centesimus annus* (2.05.1991).
- Leon XIII, *Encyklika Rerum novarum o kwestii robotniczej* (15.05.1891).
- Model pracy, a efektywność i zadowolenie pracowników RAPORT ANTAL I COREES POLSKA Luty 2021*. <https://antal.pl/files/upload/raport-model-pracy-antal-pl-210222-20210222143220.pdf?utm_source=freshmail&utm_medium=email&utm_campaign=IP_ModelPracy&p=alpha2234> [dostęp: 30.05.2021].
- Piasecki M., *Telepraca osób niepełnosprawnych w społeczeństwie informacyjnym*. „Telekomunikacja i techniki informacyjne” 2001 z. 1 s. 61-78.
- Pius XI, *Encyklika Quadragesimo anno o odnowieniu ustroju społecznego i dostosowaniu go do prawa ewangelicznego* (15.05.1931).
- Praca zdalna – odczucia na koniec 2020 roku. Stolarzewicz Executive&BusinessCoaching oraz Centrum Szkoleń i Psychologii Biznesu. Warszawa, styczeń 2021*. <<http://csipb.pl/wp-content/uploads/2021/03/Raport-wersja-polsko-angielska.pdf>> [dostęp: 31.05.2021].

²⁷ CA 61.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 listopada 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Dz.U. 2020 poz. 1931.

Wajs P., *Media społecznościowe jako przestrzeń głoszenia słowa Bożego. Teoria i praktyka.* Warszawa 2019.

Wesołowski K., *Internet – szansa czy zagrożenie dla pracownika? Analiza wybranych procesów społecznych i gospodarczych mających wpływ na strukturę zatrudnienia w Polsce.* W: *Spotkajmy się w Internecie. Czynne całodobowo.* Red. N. Laurisz. Kraków 2016 s. 95-106.

Streszczenie: W tym roku mija kolejna, okrągła (130.) rocznica pierwszej encykliki społecznej *Rerum novarum* Leona XIII. Jest to okazja do spojrzenia na zmiany, które zachodzą na naszych oczach, w kontekście nauczania społecznego Kościoła. Lata 2020-2021 nie stanowią jednak naturalnej ewolucji społeczeństwa. Za sprawą wirusa SARS-Cov-2 wywołującego chorobę COVID-19 świat został zmuszony do gwałtownego przemodelowania nie tylko relacji społecznych, ale i sposobów pracy. Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie odniesień dokumentów Kościoła do problemów związanych z pracą w warunkach epidemii. Dokumenty Kościoła odpowiadają na zaistniałą sytuację. Problem w dzisiejszych czasach może jednak stanowić przekaz treści nauczania wiernym. Troskę Kościoła o godność człowieka zawartą w dokumentach należy dziś w większym stopniu przekazywać za pomocą najnowszych form komunikacji elektronicznej. Wzywa do tego papież Franciszek, który sam w tym celu korzysta z mediów społecznościowych.

Słowa kluczowe: encyklika społeczna, katolicka nauka społeczna, relacje społeczne, godność człowieka, prawa człowieka, dobro wspólne, COVID-19.